

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

KATEDRA STRATEGII

ASG WP wewn. 3810/84

Egz. nr **17**

Płk doc. dr Ernest WIŚNIEWSKI

WPROWADZENIE DO METODYKI WOJSKOWYCH BADAŃ NAUKOWYCH

(Wstępne wiadomości z metodologii nauk, metodologii nauk
wojskowych i metodyki wojskowych badań naukowych)

Skrypt

~~Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej~~

~~5/880~~

05-001143-017-0

WARSZAWA

1984

60364

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

KATEDRA STRATEGII

ASG WP wewn. 3810/84

Egz. nr 17

Płk doc. dr Ernest WIŚNIEWSKI

WPROWADZENIE DO METODYKI WOJSKOWYCH BADAŃ NAUKOWYCH

(Wstępne wiadomości z metodologii nauk, metodologii nauk
wojskowych i metodyki wojskowych badań naukowych)

Skrypt

~~Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej~~

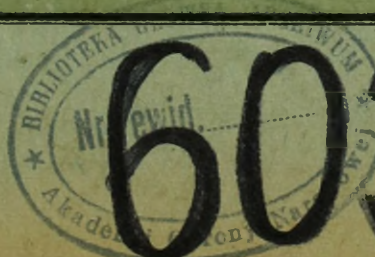
~~57880~~

~~05-001143-017-0~~

WARSZAWA

1984

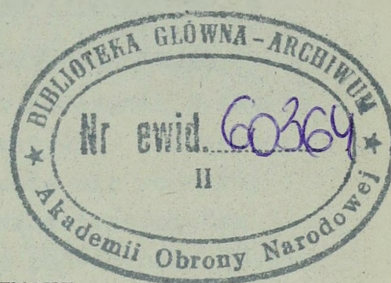

60364

KATEDRA STRATEGII

ASG WP wewn. 3810/84

Egz.nr17

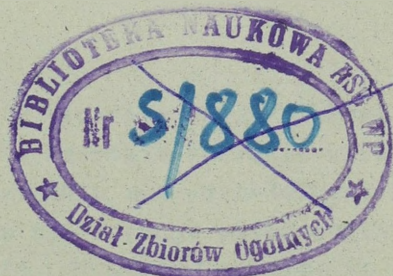
Płk doc. dr Ernest WIŚNIEWSKI

WPROWADZENIE

DO METODYKI WOJSKOWYCH BADAŃ NAUKOWYCH

/Wstępne wiadomości z metodologii nauk, metodologii nauk
wojskowych i metodyki wojskowych badań naukowych/

Skrypt

SPIS TREŚCI

STRONA

1. WSTĘP	3
2. OKREŚLENIE METODOLOGII NAUK	3
3. STRUKTURA METODOLOGII NAUK	7
4. METODOLOGIA NAUK WOJSKOWYCH I JEJ MIEJSCE W METODOLOGII NAUK	8
5. METODOLOGIA NAUK WOJSKOWYCH A METODYKA WOJSKOWYCH BADAŃ NAUKOWYCH	11

1. WSTĘP

W skrypcie autor wybrał i systematycznie zestawiał podstawowe wiadomości z metodologii nauk, metodologii nauk wojskowych i metodyki wojskowych badań naukowych. Wiadomości te wydają się być niezbędne, jako baza wyjściowa i tło do właściwego, uporządkowanego logicznie przedstawienia bardziej szczegółowej, konkretnej i praktycznej wiedzy z metodyki wojskowych badań naukowych. Są one potrzebne do lepszego zrozumienia i opanowania użytkowych zagadnień metodycznych nauk wojskowych. Metodykę wojskowych badań naukowych, jako przedmiot nauczania, traktuje się w Akademii Sztabu Generalnego WP głównie normatywnie i pragmatycznie. Jest to zrozumiałe i uzasadnione, ale wcale nie oznacza, że wiedza metodyczna z zakresu badań naukowych, będąca przedmiotem programowych zajęć akademickich i stanowiąca treść podręcznika "Metodyka wojskowych badań naukowych", jest wiedzą wąsko praktycystyczną, wywiedzioną li tylko bezpośrednio z doświadczenia. Jej użyteczne cechy są także oparte na szerokiej i rzetelnej bazie teoretycznej. Skrypt "Wprowadzenie do metodyki wojskowych badań naukowych" ma to m.in. czytelnikowi bardzo skrótowo uzmysłowić. Powinien on pomagać zrozumieniu prawdy, że użytkowa wiedza o metodycznej stronie naukowych badań wojskowych jest powiązana z rozległym systemem wiedzy naukowej o działalności naukowej i nauce w ogóle, że na tym systemie bazuje i z niego wyrasta. A zatem ma ona solidne podstawy. "Wprowadzenie" stara się ponadto wykazać, że nauki wojskowe pod względem metodologiczno-metodycznym w żadnym razie nie są wyobcowane z ogólnego systemu nauk, że nie posługują się aparaturą metodyczną gorszego gatunku i że również w aspekcie metodycznym stanowią organiczny składnik nauki jako całości.

2. OKREŚLENIE METODOLOGII NAUK

Współczesne metodyki badań naukowych w trosce o swoją adekwatność do rzeczywistości i skuteczną przydatność w szerokim zakresie korzystają z osiągnięć nauk o nauce, przede wszystkim zaś - metodologii nauk. Wyłania się więc pytanie: czym jest i czym się zajmuje metodologia nauk? Z pozoru sprawa wydaje się być nader prosta. Metodologia, wszelka metodologia, jest nauką, wiedzą o metodach. A zatem metodologia nauk, to nauka o metodach nauk, tzn. metodach stosowanych w nauce. Metodologia

nauk zajmuje się metodami naukowymi, poznaje i bada je pod różnym
względem. Wszystko, chociaż ogólnie, jak gdyby zostało wyjaśnione.

W istocie jednak jesteśmy nadal u punktu wyjścia. Prawomocne są bowiem
kolejne pytania: czym jest nauka i czym jest metoda w nauce?

I tu sprawy zdecydowanie komplikują się. Na te pytania na gruncie
nauki nie ma jednoznacznych odpowiedzi. Ani termin "nauka", ani termin
"metoda naukowa", funkcjonujące dość dobrze w języku potocznym, nie
dadzą się ściśle jednoznacznie określić. Kryją się za nimi zjawiska wielce
złożone, dlatego też i odpowiadające im pojęcia muszą być wieloznaczne.
Nie sposób przedstawić ich treści w jednej zwężonej definicji. Skoro
jest to trafne w odniesieniu do pojęć "nauka" i "metoda naukowa", to
nie inaczej musi się mieć rzecz z pojęciem wobec nich pochodnym - z
"metodologią nauk". Aby więc "rozeznaczyć" się w wieloznaczności pojęcia
"metodologia nauk", trzeba najpierw określić, na czym polega i w czym
się wyraża wieloznaczność terminów "nauka" i "metoda naukowa".

Pojęciu "nauka" nadaje się przeważnie - jak wiadomo - następujące
znaczenia: dydaktyczne, instytucjonalne, treściowe, funkcjonalne
i historyczno-socjologiczne.

W znaczeniu dydaktycznym nauka jest rozumiana jako czynność nauczania
lub uczenia się, w sensie instytucjonalnym o nauce mówi się jako o
dyscyplinie wykładanej w szkołach wyższych lub uprawianej w placówkach
naukowych /naukowo-badawczych/. W historyczno-socjologicznym rozumieniu
nauka jest dziedzina kultury obejmująca całokształt historycznie
rozwijającej się wyspecjalizowanej działalności poznawczej uprawianej
w sposób systematyczny przez uczonych, tworzących już współcześnie
określoną kategorię zawodową: wytwory tej działalności w postaci
kumulatywnie narastających systemów wiedzy o rzeczywistości spełniają-
cych różne obowiązujące w danej epoce i w danym zakresie warunki na-
ukowości; narzędzia i środki tej działalności /aparatura, książki,
czasopisma itp./; instytucje społeczne powołane do sprawdzania badań
naukowych, ogłaszania, nauczania i upowszechniania wiadomości o wyni-
kach tych badań oraz stosowaniu ich w praktyce. W tym sensie, jak widać
nauka jest ujęta zarówno jako szczególny rodzaj działalności społecznej
i jako swoista forma świadomości społecznej, a także jako zespół
instytucji funkcjonujących w określonych warunkach historycznych.

Treściowe znaczenie nauki, zwane inaczej znaczeniem przedmiotowym,
traktuje naukę jako gotowy wytwór działalności badawczej /poznawczej/,
tj. system należycie urobionych i uzasadnionych pojęć, twierdzeń,
hipotez i teorii, zawierających w danej fazie rozwoju naukowego i pra-
ktyki społecznej wiedzę o zjawiskach i prawidłowościach danej dziedziny
rzeczywistości, o sposobach jej badania i praktycznego przekształcania
przez człowieka.

Ogół tak rozumianych nauk poszczególnych filozofia marksistowska charakteryzuje jako historycznie ukształtowany i utrwalony, stanowiący rezultat zbiorowego wysiłku ludzkości zasób obiektywnej wiedzy o przyrodzie, człowieku /w tym o myśleniu ludzkim/ i społeczeństwie, o prawach ich zmian i rozwoju.

W aspekcie funkcjonalnym /czynnościowym/ na naukę składa się zespół czynności określanych jako działalność badawcza /poznawcza/, prowadząca do tworzenia i rozwijania nauki w sensie treściowym zgodnie z metodami mającymi zapewnić obiektywne, zasadne i uporządkowane poznanie danej dziedziny rzeczywistości.

Z przytoczonych określeń nauki - z punktu widzenia dociekań nad wieloznacznością terminu "metodologia nauk" - na szczególną uwagę zasługują dwa ostatnie, tzn. treściowe i funkcjonalne.

Podobnie jak termin "nauka", różnorako traktowany jest także termin "metoda naukowa". O metodzie naukowej mówi się zarówno jako o mniej lub bardziej złożonym sposobie działania stosowanym bezpośrednio przy uprawianiu nauk, jak i ogólnej lub bardziej szczegółowej wytycznej, dyrektywie postępowania badawczego mającej nie tylko uwarunkowania specjalistycznoteoretyczne, lecz i często światopoglądowe /filozoficzne/.

Po tym, co zostało powiedziane, staje się zrozumiałe, że możliwe różne znaczenia terminu "metodologia nauk" są w dużej mierze logiczną konsekwencją różnych sensów, jakie wkłada się w pojęcia "nauka" i "metoda naukowa". Wyeksponowanie któregoś z nich determinująco ukierunkowuje nie tylko rozumienie, lecz i uprawianie /przedmiot, zakres, cel itp./ metodologii nauk.

I tak metodologię nauk można uprawiać traktując naukę treściowo, będzie ona /metodologia/ wówczas głównie wiedzą o elementach i strukturze systemów naukowych, będzie badać gotowy wytwór działalności naukowej. Jeżeli natomiast naukę ujmemy czynnościowo, to metodologia stanie się nauką o metodach postępowania badawczego, tj. postępowania w zakresie uzyskiwania wiedzy naukowej, jej porządkowania i weryfikowania.

W obydwu wypadkach-rzecz jasna - odmiennie mogą być potraktowane metody naukowe: bądź jako bezpośrednie czynności badawcze, bądź też jako dyrektywy badawcze, bądź to wreszcie jednocześnie jako jedno i drugie. I znów wpłynie to na sposób rozumienia i uprawiania metodologii nauk. Może ona być z tego względu uprawiana mniej lub bardziej pragmatycznie i normatywnie; może też być uprawiana w sposób eksponujący zasadnicze ogólne problemy metodologiczno-metodyczne procesu poznania.

Przybiera w tym drugim przypadku przeważnie formę filozoficzną i bardzo zbliża się treściowo do teorii poznania. Metodologia nauk może również, zwłaszcza gdy skoncentruje się niemal wyłącznie na gotowych wytworach działalności badawczej, traktowanych jako całości złożone z wywodów logicznych, stanowić dział szeroko rozumianej logiki. Tak zresztą tradycyjnie traktuje się metodologię nauk w różnych komponentach logiki, uznając ją za wstęp do uprawiania nauk zawierający pouczenia o pojęciach, sądach, wywodach logicznych oraz naukach jako całości złożonych z tych wywodów.

Uprawiając w taki lub inny sposób metodologię nauk można zająć wobec przedmiotu jej badań /tzn. tak lub inaczej rozumianych metod/ ze względu na cel tych badań różne stanowiska: opisowe /historyczne, analityczno-krytyczne/ wartościująco-normatywne i projektujące.

Trzeba na koniec podkreślić, że bardzo poważny wpływ na takie lub inne rozumienia i uprawianie metodologii nauk wywiera postawa światopoglądowa badacza, typ refleksji i tradycji intelektualnej, którą reprezentuje, co często wiąże się z przynależnością badacza do określonego rodzaju nauk.

Skoro w zakresie rozumienia terminu "metodologia nauk" i jej uprawiania istnieją różnorodne, czasem bardzo rozbieżne poglądy, to powinniśmy dosyć wyraźnie ustalić, jak my będziemy traktowali metodologię nauk. Przedtem trzeba, jak się wydaje, powiedzieć, że o sposobie rozumienia metodologii nauk przez autora skryptu zdecydowało w dużej mierze stosowane uwzględnienie -oprócz wielu innych - dwóch bardzo istotnych czynników: światopoglądu, za którym się opowiadamy, i charakteru nauk wojskowych. Uwzględniając te czynniki i wynikające z nich konsekwencje autor opowiada się za szerszym traktowaniem metodologii nauk. Metodologia nauk, w naszym rozumieniu, powinna uwzględniać zarówno treściowe /przedmiotowe/, jak i funkcjonalne /czynnościowe/ znaczenie terminu "nauka"; brać pod uwagę różnorakie sensory kryjące się pod nazwą "metoda naukowa". Metodologia nauk nie może, jak sądzimy, wyzbyć się całkowicie aspektów-filozoficznego, logicznego i pragmatyczno-normatywnego; nie może być jednostronna, musi w pełni uwzględniać rzeczywisty charakter i właściwości różnych nauk.

Tak pojmowana metodologia nauk stanowi część nauk o nauce /naukoznawstwa/, na które składają się również m.in. teoria nauki, historia nauki, socjologia nauki, ekonomika nauki, psychologia nauki i teoria polityki naukowej.

Między metodologią nauk a z jednej strony teorią poznania i logiką, z drugiej zaś teorią nauki i niektórymi innymi naukami o nauce nie ma

ostrych granic, nauki te nie tylko łączą ścisłe związki, lecz przenikają się one wzajemnie, zajmują się częściowo tą samą lub zbliżoną problematyką, obierając jedynie inny jej aspekt i kierując się innym celem badawczym. Uwzględniając powyższe można stwierdzić, że metodologię nauk cechuje po części interdyscyplinarność, przyswaja sobie ona i korzysta z osiągnięć innych dyscyplin zajmujących się nauką.

Uogólniając należy powiedzieć, że metodologia nauk, niezależnie od różnic w jej konkretnym rozumieniu i uprawianiu, jest /lub być powinna/ w zasadzie teorią naukową metod naukowych, metod tworzenia wiedzy naukowej, powinna zajmować się koniecznie funkcjonalnym aspektem nauki, a także w metodologicznym aspekcie rezultatem działalności badawczej. W jej ramach możliwe są różne podejścia do przedmiotu badań: filozoficzne, logiczne, prakseologiczne i inne.

Po tych niezbędnych rozważaniach i wyjaśnieniach przyjmiemy i będziemy się posługiwali jedną z możliwych definicji metodologii nauk, brzmi ona następująco:

Metodologia nauk jest to znawstwo historyczne, analityczne, krytyczne i normatywne metod działań swolście naukowych: badań naukowych, budowy systemów naukowych, wyrażania w słowie i utrwalania w piśmie osiągnięć nauki. Autorem tej definicji jest prof. T. Kotarbiński.

3. STRUKTURA METODOLOGII NAUK

Metodologię nauk dzieli się zazwyczaj na ogólną metodologię nauk i szczególnoa metodologię nauk^{x/}.

Ogólna metodologia nauk bada naukę w ogóle zajmując się ogólnymi metodami pracy naukowej, a przede wszystkim:

- sposobami urabiania i wprowadzania do nauki pojęć, uzasadniania twierdzeń oraz metodami konstruowania systemów naukowych;
- pojęciem rozumowania i wyróżnianiem jego odmian;
- analizą metody dedukcyjnej i indukcyjnej budowania teorii naukowych;
- analizuje także inne czynności uniwersalne uporządkowania zbioru twierdzeń tworzących dorobek nauki oraz opracowuje klasyfikację nauk .

Szczególnoa metodologia nauk bierze za punk wyjścia klasyfikację nauk i rozważa metodyczne odrębności poszczególnych typów nauk /np. matematycznych, fizycznych, biologicznych, psychologicznych, społecznych, humanistycznych, historycznych, dyscyplin normatywnych itp./; opisuje faktycznie stosowane w naukach różnych typów metody postępowania badawczego oraz ustala normy, którym te czynności powinny odpowiadać.

x/ Nierzadko można w literaturze przedmiotu napotkać inne podziały, których jednak ze względu na ogólnozapoznawczy charakter skryptu omawiać nie będziemy.

Szczegółowa metodologia nauk dzieli się z kolei na metodologie różnych typów nauk.

Metodologia nauki określonego typu wyróżnia czynności wykonywane przy uprawianiu danego typu nauk, poddaje te czynności analizie i dąży do wypracowania definicji zdających sprawę z tego, na czym te czynności polegają; opisuje procedurę /proces/ badawczą stosowaną w danym typie nauk; usiłuje skodyfikować normy postępowania poprawnego, tj. takiego, które przyczynia się do realizacji zadań danego typu nauk. Metodologie różnych typów nauk /każda z nich/ obejmują metodologie konkretnych nauk, tzn. szczegółowe metodologie poszczególnych nauk.

Metodologia poszczególnej nauki zakresowo dotyczy w zasadzie tych samych zagadnień, co metodologia danego typu nauk.

Współcześnie, na ogół powszechnie, przyjmuje się podział nauk pod względem metodyczno-metodologicznym na dwie podstawowe grupy: na nauki formalne /aprioryczne, dedukcyjne/ i nauki realne /aposterioryczne, indukcyjne, empiryczne/.

Nauki formalne obejmują, jak wiadomo, nauki matematyczne i logikę; realne zaś - w zasadzie wszystkie pozostałe nauki. Nauki realne, stosując już kryterium przedmiotowe, dzieli się przeważnie na następujące typy nauk: przyrodnicze /fizykalne, biologiczne itp./; humanistyczne oraz społeczne.

Odpowiednio więc wyróżnia się metodologie nauk formalnych i realnych, w ramach zaś tych ostatnich metodologie nauk przyrodniczych, humanistycznych i społecznych, z kolejnym, rzecz prosta, coraz bardziej szczegółowym wewnętrznym uwarstwieniem wymienionych metodologii.

4. METODOLOGIA NAUK WOJSKOWYCH I JEJ MIEJSCE W METODOLOGII NAUK

Biorąc pod uwagę przedmiot i cel badań, a także typowy tok postępowania badawczego, nauki wojskowe zalicza się do nauk realnych, społecznych. W ramach zaś tych ostatnich - do nauk o zorganizowanych działaniach ludzkich, badających te działania głównie ze względu na dążenie do osiągnięcia najwyższej ich sprawności /skuteczności/. Aspekt "sprawnościowy" nakazuje z kolei zaliczyć nauki wojskowe w ogólności do nauk praktycznych. Na tej podstawie metodologiczna "metryka" nauk wojskowych powinna stwierdzić, że ich metodologia mieści się w grupie metodologii nauk realnych, odnosi się do metodologii nauk społecznych, a w tym społecznym przedziale zajmuje miejsce w zespole metodologii nauk o zorganizowanych działaniach ludzkich i jest w ogólności metodologią nauk praktycznych.

Taką umiejscowioną w szerszym systemie metodologii nauk metodologię nauk wojskowych będziemy - odwołując się do ogólnej definicji metodologii

nauk-określali jako znanstwo historyczne, analityczne, krytyczne i normatywne metod działań swoistych dla nauk wojskowych: badań naukowych, budowy systemów naukowych oraz wyrażania w słowie i utrwalania w piśmie osiągnięć tych nauk.

Metodologia nauk wojskowych, jak wynika z przytoczonego określenia, jest w zasadzie teorią metod uprawiania nauk wojskowych. Ale nie ma ona postaci ścisłej jednorodnej teorii. Uwzględnia bowiem w swoich badaniach - zgodnie z definicją - różne aspekty znanstwa metod działań swoistych dla nauk wojskowych oraz obiera różne podejścia do właściwej sobie problematyki: teoriopoznawcze, logiczne, humanistyczne i prakseologiczne. Sprawia to, że metodologia nauk wojskowych ma zarówno charakter opisowy /historyczny i analityczno-krytyczny/, jak i normatywny.

Można, innymi słowy, stwierdzić, że metodologia nauk wojskowych nie tylko ustala, jakie metody są rzeczywiście stosowane w tych naukach i co te metody charakteryzuje, lecz również dąży do zbudowania hipotetycznego modelu metodologicznego i stara się przekształcić go w model normatywny /jakie metody są szczególnie przydatne w naukach wojskowych, jak te metody stosować, aby uzyskać dużą poprawność i efektywność czynności naukowych - modyfikacja czynności/. Ponadto metodologia nauk wojskowych nie ogranicza się do rekonstrukcji logicznej /racjonalnej/ postępowania badawczego i uzasadnienia metod projektowanych. Uwzględnia ona również historię metod, proces ich funkcjonowania i rozwoju.

Na podstawie przytoczonej wyżej definicji metodologii nauk wojskowych i jej interpretacji, a także wcześniejszych stwierdzeń dotyczących rozumienia metodologii nauk w ogóle można zaproponować skład treściowy metodologii nauk wojskowych. Piszemy o zaproponowaniu składu z tego względu, że wciąż jeszcze nie istnieje metodologia nauk wojskowych jako dojrzała, rozwinięta dyscyplina naukowa o przejrzystej strukturze, wyraźnym zakresie ogólnym i poszczególnych wewnętrznych zakresach przedmiotowych. Metodologia nauk wojskowych znajduje się w stadium powstawania, konstytuuje się - nie ma więc obecnie ani wyraźnie określonych granic zakresowych, ani ustalonych zawartości treściowych, ani też nie dzieli się jednoznacznie na części składowe. Istnieją wyłącznie jej poszczególne elementy, jedne silniej, inne zaś słabiej zarysowane. A zatem, przedstawiony w tym skrypcie skład /struktura/ metodologii nauk wojskowych stanowi wyłącznie jedną z możliwych propozycji. Jest ona następująca.

Proponowany skład metodologii nauk wojskowych:

1. Ogólne problemy metodologii nauk wojskowych /poznawcze i oceniające ustosunkowanie się do nauk wojskowych, zespół poglądów na nauki wojskowe, ich strukturę i jej elementy, dynamikę rozwojową, stosunek do rzeczywistości itp./.

2. Metodologia wojskowych badań naukowych /metody badań naukowych - zbierania i opracowywania materiału empirycznego, stawiania hipotez i ich uzasadniania itp./.

3. Metodologia tworzenia systemowych teorii w naukach wojskowych /metody budowy systemów naukowych - logicznych ciągów pojęć, definicji, twierdzeń i ich uzasadnień/.

4. Metodologia tworzenia i stosowania języka nauk wojskowych /metody wyrażania w słowie i utrwalania w piśmie osiągnięć nauki; tworzenia pojęć i definicji, formułowanie twierdzeń, ich logiczne wiązanie, tj. syntaktyczna i semantyczna strona języka nauk wojskowych/.

5. Metodologię /metodyki?/ poszczególnych dyscyplin /specjalności/ składających się na nauki wojskowe.

Pierwsze cztery punkty można by połączyć wspólną nazwą "Metodologia ogólna nauk wojskowych". Wówczas punktowi piątemu należałoby nadać nazwę "Metodologie szczegółowe nauk wojskowych".

W proponowanym składzie metodologii nauk wojskowych zaznacza się wyraźnie stanowisko szerszego rozumienia metodologii nauk i dostrzegania wielu różnych jej aspektów. Znajduje to zarówno wyraz w uwzględnieniu problematyki zawartej w dziale 1 i 4, jak i przede wszystkim w problematyce zasadniczych, jak się sądzi, działów - 2 i 3. Działy te uznaje się za zasadnicze z tego względu, że dotyczą one bezpośrednio metod tworzenia wiedzy o walce zbrojnej /dział 2/ oraz metod ujmowania tej wiedzy w system teorii naukowej /dział 3/.

Wynika z tego jasno, że metodologię nauk wojskowych interesuje zarówno czynnościowy, jak i treściowy sens terminu "nauki wojskowe". Dział 2 bada metody nauk wojskowych rozumianych funkcjonalnie, jako ogół czynności składających się na działalność badawczą, prowadzącą do tworzenia i rozwijania nauk wojskowych w sensie treściowym. Dział 3 bada zaś metody nauk wojskowych pojmowanych treściowo, jako system dostatecznie uzasadnianej i uporządkowanej zgodnie z kryteriami naukowości wiedzy o walce zbrojnej /o istocie i prawidłowościach jej zjawisk, sposobach jej badania, a także o zasadach przygotowania i prowadzenia/. Badania metodologiczne zmierzają w tym drugim wypadku do poznania prawidłowości i właściwości tworzenia systemów wojskowej wiedzy naukowej oraz właściwości systemów stworzonych.

Wieloaspektowość widzenia metodologii nauk wojskowych skłania do wniosku, że jej właściwy rozwój jest możliwy przy harmonijnym uwzglę-

dnianiu wszystkich jej aspektów. Każdy z wymienionych działów, to wiele różnych specjalności. Obecnie najbardziej posunięte są prace w zakresie problematyki działu 2. W pozostałych działach badania metodologiczne są znacznie mniej zaawansowane. Taki stan rzeczy nie może być utrzymany zbyt długo. Konieczne są prace we wszystkich pozostałych działach.

Metodologię nauk wojskowych trzeba uznawać za odrębną dyscyplinę w ramach tych nauk, ale jednocześnie traktować ją wybitnie wielospecjalnościowo. Znaczy to, że metodologię nauk wojskowych /różne jej aspekty/ powinni tworzyć i rozwijać specjaliści z różnych dziedzin i o różnej wiedzy /teoretycy/ sztuki wojennej, znawcy teorii poznania, logicy, znawcy określonych metod matematyki stosowanej i modelowania matematycznego, cybernetycy, informatycy itd./. Aby mogli to czynić w sposób skoordynowany, ściśle ze sobą współpracując i dobrze się wzajemnie rozumiejąc, powinna łączyć ich określona więź merytoryczna i organizacyjna. Wówczas ich zespołowa praca szybciej może przynieść pożądane wyniki: rzetelną wiedzę metodologiczną w zakresie nauk wojskowych, co jest nieodzownym warunkiem wydatnego wzrostu świadomości metodologiczno-metodycznej wojskowego środowiska naukowego.

5. METODOLOGIA NAUK WOJSKOWYCH A METODYKA WOJSKOWYCH BADAŃ NAUKOWYCH

Wszelka metodologia nauk, a więc i metodologia nauk wojskowych, jest jak już kilkakrotnie podkreślano, naukową teorią metod stosowanych w nauce. Wszelka zaś metodyka, w tym również i metodyka nauki, jest przede wszystkim, czasem wyłącznie, zbiorem reguł sprawnego postępowania ze względu na założony cel. Jeśli idzie o naukę, to jest zbiorem reguł sprawnego uprawiania nauki. Owe reguły mogą być mniej lub bardziej uzasadnione. Mogą mieć za sobą solidną podstawę naukową, ale mogą być też tylko dyrektywami wywodzącymi się wyłącznie i bezpośrednio z doświadczenia, z praktyki. Oczywiście, obecnie prawie każdy twórca metodyki poprawnego uprawiania jakiejś nauki dąży do tego, aby jego metodyka opierała się na trwałym fundamencie naukowym, aby zawarte w metodyce dyrektywy i zalecenia wywodziły się z naukowych ustaleń, aby dały się naukowo usprawiedliwić. Ale dążenie to jest osiąganę w praktyce w bardzo zróżnicowanym stopniu.

Mając powyższe ogólne stwierdzenia na względzie, będziemy się dalej zajmowali tylko metodyką wojskowych badań naukowych. Będzie to więc metodyka obejmująca nie wszystkie czynności wykonywane w ramach uprawiania nauk wojskowych, lecz jedynie te, które dotyczą wojskowych badań naukowych, rozumianych jako zespół zabiegów poznawczych stosowanych przy uprawianiu nauk wojskowych i prowadzących do wykrywania prawd o walce

zbrojnej, ich uzasadniania oraz przedstawiania w postaci postaci pojęć, twierdzeń i teorii /hipotez/ naukowych.

Naszą metodykę będziemy więc odnosić nie do metodologii nauk wojskowych w ogóle, lecz głównie do jej 2 i częściowo 3 działu. Będziemy ją zestawiać zwłaszcza z 2 działem, którego nazwa brzmi właśnie metodologia wojskowych badań naukowych. Metodologia wojskowych badań naukowych jest nauką teorią stawiania i uzasadnionego rozwiązywania problemów nauk wojskowych. Teoria ta stanowić powinna naukową podbudowę metodyki wojskowych badań naukowych. Metodyka zaś ma być wdrożeniową konsekwencją metodologii wojskowych badań naukowych. Tak rozumie się wzajemny związek i różnice między metodologią a metodyką wojskowych badań naukowych.

Przyjmujemy więc, że metodyka wojskowych badań naukowych jest to opierający się na teoretycznych ustaleniach metodologii wojskowych badań naukowych i na doświadczeniu praktycznym usystematyzowany zbiór wiadomości o zasadach /regułach/ normujących i określających swoiste sposoby postępowania w wojskowych badaniach naukowych.

Kurs metodyki wojskowych badań naukowych wykładanej w Akademii Sztabu Generalnego WP ma w ogólności na celu: A/ zapoznanie z metodologią nauk, metodologią nauk wojskowych, a zwłaszcza z metodologią wojskowych badań naukowych oraz z ogólnymi zasadami planowania i organizacji badań naukowych w wyższej uczelni wojskowej typu dowódczo-sztabowego; B/ poznanie przez słuchaczy zasadniczych właściwości metodycznych wojskowych badań naukowych, systemu metod /sposobów podejścia i sposobów działania/ oraz metod poszczególnych stosowanych w naukach wojskowych, składu, struktury i typowego przebiegu procesu wojskowych badań naukowych; C/ opanowanie umiejętności /w zakresie elementarnym/ organizowania procesu wojskowych badań naukowych, zwłaszcza wysuwania i precyzowania problemu naukowego, zbierania i opracowywania faktów naukowych, stawiania i uzasadniania hipotez, a także opracowywania wyników naukowych.

Ponadto kurs metodyki powinien przyczynić się do: D/ uświadomienia znaczenia, jakie ma dla właściwego ogólnego rozwoju zawodowego nauczyciela akademickiego jego aktywny udział w pracy naukowej uczelni; E/ kształtowania zamiłowania do pracy naukowej na równi z zamiłowaniem do pracy dydaktyczno-wychowawczej; F/ wyrobienia postawy naukowej rzetelności, twórczego krytycyzmu i dociekliwości wobec wszelkich działań poznawczych.

Powyższe cele odpowiednio dostosowuje się do słuchaczy konkretnych kursów; kursy te obejmują kandydatów na nauczycieli akademickich, młodych nauczycieli akademickich oraz doktorantów.

Założonym celom służy stosowna tematyka. Można w niej wyodrębnić dwie zasadnicze części. Pierwsza część na tle charakterystyki wojskowych badań naukowych przedstawia najpierw system metod stosowanych lub przydatnych w tych badaniach, następnie zaś poszczególne metody, obrazując je z punktu widzenia ich istotnych cech i szczególnych form, możliwości i zakresów przydatności. W tej części ujęcia przedmiotu rozważań jest z zamierzenia analityczno-opisowe i statyczne. Część pierwsza usiłuje dostarczyć odpowiedzi na pytania : jakim zasobem metod dysponować może badacz wojskowy w dociekaniach do prawdy o walce zbrojnej, czym się ten zbiór metod oraz poszczególne metoda w sensie badawczej wartości /skuteczności/ odznaczają?

W drugiej części tematyki przedmiotem rozważań i analiz jest proces wojskowych badań naukowych - dynamiczne złożone działanie badawcze. W tym procesie metody opisane i scharakteryzowane w części pierwszej znajdują celowe i konkretne zastosowanie. Rozważania o procesie wojskowych badań naukowych mają również charakter analityczny. Ale analiza dotyczy dynamicznie rozumianego postępowania badawczego typowego dla nauk wojskowych. Rozkłada to postępowanie na części i analizuje je , ale jednocześnie szczególnie uwzględnia i przedstawia ich wzajemne związki i uwarunkowania. Druga część poszukuje odpowiedzi na pytanie: z jakich elementów składa się proces badawczy, czym się on odznacza oraz jak należy ten proces organizować, aby przebiegał właściwie?

Jest zrozumiałe, że opisany skrótowo kurs metodyki wojskowych badań naukowych nie wyczerpuje wszystkich zagadnień z właściwego sobie zakresu. Zresztą i omawiane zagadnienia przedstawia z różnym stopniem ścisłości i dokładności. Wynika to zarówno z liczby godzin przeznaczonych na kurs, jak i ze stanu zaawansowania badań oraz opracowania ich wyników . Należy żywić nadzieję, że ta pierwsza będzie rosnąć, te drugie zaś - coraz intensywniej postępować naprzód, przynosząc dojrzałe rezultaty.

LITERATURA PRZEDMIOTU:

1. St.Kamiński: Pojęcie nauki i klasyfikacje nauk, TNKWL, Lublin, 1981
2. J.Kmita: Wykłady z logiki i metodologii nauk, PWN, Warszawa 1976r.
3. G.J.Ruzawin: Nauczna teoria, logiko-metodologicznej ocierk, wyd. "Myśl", Moskwa, 1978r.
4. E.Wiśniewski, K.Jagiełło, J.Nowakowski: Metodyka wojskowych badań naukowych ASG, Warszawa-Rembertów, 1983r.
5. Wielka Encyklopedia PWN, T.7, Warszawa 1966r.

Druk ASG WP OXV 9653 zam.nr 736 z dnia 12.4.1984

